

Рецензія

проректора з науково-педагогічної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України, кандидата наук з фізичного виховання і спорту, професора Семененка В'ячеслава Петровича на дисертаційну роботу Степанюка Вадима Володимировича «Технологія залучення студентської молоді до оздоровчо-рекреаційної рухової активності в умовах спортивного клубу закладу вищої освіти», подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт

Актуальність теми дослідження. У сучасних соціокультурних умовах особливої ваги набуває питання збереження й зміцнення здоров'я студентської молоді, оскільки спосіб життя має безпосередній вплив на рівень фізичного та психічного благополуччя здобувачів вищої освіти. Період навчання у закладі вищої освіти є важливим етапом у формуванні стилю життя, поведінкових установок і ціннісних орієнтацій особистості, зокрема щодо рухової активності та фізичного саморозвитку.

Відповідно до даних спеціальної літератури попри широке впровадження програм оздоровчо-рекреаційної рухової активності зі здобувачами освіти, об'єм рухової активності студентської молоді залишається недостатнім, що обумовлює потребу в глибокому аналізі даного питання. Одним із ключових факторів, що визначає активність студентів у сфері фізичної культури і спорту, є сформованість стійкої позитивної мотивації до занять фізичними вправами та спортом в умовах спортивного клубу закладу вищої освіти.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю комплексного підходу до аналізу мотиваційно-потребової сфери студентів, визначення лімітуючих та стимулюючих чинників, що впливають на їхню залученість до оздоровчо-рекреаційної рухової активності в умовах спортивного клубу. Це повинно сприяти розробці обґрунтованих педагогічних рекомендацій для фахівців з фізичного виховання, які будуть насамперед спрямовані на підвищення мотивації студентської молоді до ведення активного і здорового

способу життя.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2021–2025 рр. за темою 3.1. «Теоретичні та технологічні засади оздоровчо-рекреаційної рухової активності та здорового способу життя різних груп населення» (номер держреєстрації 0121U107534).

Роль автора, як співвиконавця даної теми, полягала в обґрунтуванні та розробці технології залучення студентської молоді до оздоровчо-рекреаційної рухової активності в умовах спортивного клубу закладу вищої освіти.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна, повнота їх викладу в опублікованих працях.

Достовірність сформульованих у дисертації положень зумовлена поставленою метою, об'єктом та предметом дослідження, належною організацією дослідження, що містить основні площини наукового завдання.

У науковому пошуку автором чітко визначено мету та завдання відносно об'єкту та предмету дослідження. Метою дослідження було обґрунтування, розроблення та оцінка ефективності впровадження технології залучення студентської молоді до оздоровчо-рекреаційної рухової активності в умовах спортивного клубу ЗВО, спрямованої на підвищення рівня рухової активності, відповідної мотивації, показників фізичного стану та якості життя здобувачів освіти.

Для досягнення поставленої мети передбачалося послідовне вирішення чотирьох завдань:

1. Проаналізувати науково-теоретичні підходи до залучення студентської молоді до оздоровчо-рекреаційної рухової активності в сучасних умовах функціонування ЗВО та діяльності їх спортивних клубів.

2. Вивчити якість життя, показники фізичного стану, рівень задоволеності здобувачів вищої освіти оздоровчо-рекреаційною руховою активністю на базі ЗВО, особливості мотивації та бар'єри залучення до рухової активності.

3. Обґрунтувати структуру та зміст технології залучення студентської молоді до оздоровчо-рекреаційної рухової активності в умовах спортивного клубу ЗВО та визначити організаційно-методичні умови її ефективної реалізації.

4. Оцінити ефективність запропонованої технології за показниками якості життя, рухової активності, фізичної підготовленості, мотивації та задоволеності студентів умовами занять у спортивному клубі ЗВО.

Висновки та пропозиції дисертанта є результатом неупередженого та всебічного осмислення явищ та процесів, що охоплюються предметом дослідження, яке спирається на широкий і продуктивний джерелознавчий аналіз та використання правильного поєднання методів наукового пізнання.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що:

– уперше науково обґрунтовано цілісну технологію залучення студентської молоді до оздоровчо-рекреаційної рухової активності в умовах спортивного клубу ЗВО, яка базується на інтеграції компетентнісного, особистісно орієнтованого, діяльнісного та здоров'язбережувального підходів, реалізується через поетапну адаптивну структуру (діагностично-підготовчий, організаційно-мотиваційний, практично-діяльнісний, контрольно-коригувальний) із використанням цифрового моніторингу та варіативних форм та видів рухової активності, і забезпечує комплексний вплив на рівень рухової активності, компоненти фізичний стан, мотиваційну залученість і якість життя студентів з урахуванням сучасних соціальних викликів, зокрема умов воєнного стану;

– уперше виявлено комплексні особливості змін якості життя та психоемоційного стану здобувачів вищої освіти України в умовах воєнного стану, що дало змогу встановити специфічну структуру їхнього

благополуччя; доведено, що найбільш уразливими доменами є «загальне здоров'я» та «життєздатність», а психологічний компонент здоров'я є статистично значуще

нижчим за фізичний, що свідчить про домінуючий вплив хронічного стресового навантаження;

– уперше встановлено та обґрунтовано особливості взаємозв'язків між показниками якості життя, фізичного стану та рівнем рухової активності студентської молоді, які, на відміну від існуючих підходів, що розглядають зазначені показники ізольовано, інтерпретуються як взаємопов'язана багаторівнева система;

– уперше розроблено та науково обґрунтовано прогностичні моделі компонентів якості життя студентської молоді із застосуванням сучасних методів інтелектуального аналізу даних, що дозволило встановити відмінності у детермінації складових якості життя: фізичний компонент характеризується відносно лінійними залежностями та вищою точністю прогнозування, тоді як психологічний компонент має складну нелінійну структуру та потребує використання моделей із багатофакторною взаємодією предикторів; ідентифіковано фактор «безпеки» як системоутворюючий предиктор якості життя та задоволеності оздоровчо-рекреаційною руховою активністю студентів;

– удосконалено науково-методичні підходи до оцінювання ефективності оздоровчо-рекреаційної рухової активності студентів, які, на відміну від традиційних, що переважно базуються на ізольованому аналізі фізичної підготовленості або обсягу рухової активності, передбачають інтегровану багатокомпонентну оцінку, що поєднує показники якості життя, мотиваційної сфери, компонентів фізичного стану;

– удосконалено підходи до організації діяльності спортивних клубів ЗВО як середовища формування здоров'язбережувальної поведінки студентської молоді, які, на відміну від існуючих організаційно-адміністративних моделей, орієнтованих переважно на спортивну діяльність,

базуються на інтеграції мотиваційно-поведінкових, соціально-педагогічних та цифрових компонентів. Запропоновані підходи дозволяють підвищити ефективність діяльності спортивних клубів у контексті формування стійкої мотивації до рухової активності та забезпечують перехід від епізодичного залучення студентів до формування довготривалих здоров'язбережувальних поведінкових стратегій;

– забезпечено подальший розвиток положення про гендерну специфіку адаптації молоді до екстремальних умов; виявлено, що студентки демонструють вищу задоволеність життям завдяки активнішому використанню копінг-механізмів (соціальна підтримка, емоційна регуляція), попри об'єктивно нижчі показники фізичної підготовленості порівняно з хлопцями;

– розширено наукові дані про бар'єри залучення до рухової активності, підтверджено універсальність дефіциту часу як основного обмежувального чинника, проте встановлено, що системні перешкоди (некомфортні умови, брак підтримки) мають статистично більший негативний вплив на студентів із низькою частотою відвідування занять на базі спортивного клубу ЗВО.

Особистий внесок здобувача у спільних публікаціях полягає у формуванні напряму дослідження, аналізі науково-методичної літератури за темою дослідження, організації і проведенні експериментальних досліджень, аналізі та інтерпретації отриманих даних, формулюванні висновків.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що розроблені та науково обґрунтовані у дисертації положення доведені до рівня конкретних методичних рішень і можуть бути безпосередньо використані в освітній, фізкультурно-оздоровчій та управлінській практиці закладів вищої освіти. Насамперед практична цінність роботи визначається розробленням та апробацією технології залучення студентської молоді до оздоровчо-рекреаційної рухової активності в умовах спортивного клубу ЗВО, яка: забезпечує підвищення рівня рухової активності студентів, їх фізичної підготовленості та функціонального стану;

сприяє покращенню показників якості життя та психоемоційного благополуччя, що є особливо важливим в умовах воєнного стану; формує стійку внутрішню мотивацію до систематичних занять, орієнтовану на довготривалу здоров'язбережувальну поведінку. Ідентифіковано ключові бар'єри та мотиваційні чинники, що дозволяє цілеспрямовано формувати програми залучення; розроблено підходи до підвищення задоволеності заняттями, що безпосередньо впливає на регулярність відвідування; враховано гендерні та психоемоційні особливості студентів, що підвищує ефективність педагогічного впливу. Результати дисертаційного дослідження отримали практичне підтвердження та були впроваджені в діяльність закладів вищої освіти (освітній процес Національного університету фізичного виховання і спорту України; практику роботи спортивного клубу Національного університету харчових технологій.

Практична значущість дисертації полягає у створенні ефективного, адаптивного та відтворюваного інструментарію залучення студентської молоді до рухової активності, який може бути масштабований у різних закладах вищої освіти та сприяє формуванню здорового способу життя в умовах сучасних соціальних викликів.

Оцінка змісту дисертації та її основних положень. Дисертаційна робота викладена на 247 сторінках тексту комп'ютерного набору державною мовою. Дисертаційна робота складається з анотацій двома мовами, змісту, переліку умовних скорочень, вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел (173 найменувань) та додатків. Дисертаційну роботу ілюстровано 31 таблицею та 33 рисунками.

У вступі обґрунтовано актуальність досліджуваної теми, показано зв'язок роботи з науковими планами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів, їх упровадження в практику, зазначено особистий внесок здобувача в спільно опублікованих працях, наведено

інформацію про апробацію роботи та вказано кількість публікацій автора за темою дисертації.

Перший розділ дисертаційної роботи **«Теоретико-методичні основи залучення студентської молоді до оздоровчо-рекреаційної рухової активності в системі вищої освіти»** присвячено теоретичному аналізу організації оздоровчо-рекреаційної рухової активності зі студентською молоддю в закладах вищої освіти. Проаналізовано функціонування спортивного клубу в умовах закладу вищої освіти.

Аналіз наукових праць українських і закордонних вчених дозволив виявити, що студентський спортивний клуб є сприятливим соціально-педагогічним середовищем для реалізації рухової активності студентської молоді.

Проаналізовані сучасні фахові дослідження про мотивацію студентської молоді до активного способу життя з використанням комплексних технологій, а також обумовленість застосування гендерного підходу в організації процесу фізичного виховання з ними.

Значний за обсягом список використаної літератури вказує на глибоке й всебічне вивчення досліджуваної проблематики, фаховість у доборі літератури.

У другому розділі **«Методи та організація дослідження»** наведено опис методів, етапів та організації дослідження. Для вирішення завдань дисертаційного пошуку автором використаний комплекс сучасних об'єктивних методів дослідження: теоретичний аналіз фахової науково-методичної літератури; соціологічні методи дослідження, психодіагностичні методи дослідження (шкала задоволеності життям (SWLS)); методи визначення показників якості життя (SF-36); методи оцінки рухової активності; педагогічні методи дослідження; методи математичної статистики.

Третій розділ **«Оцінка якості життя, показників фізичного стану, задоволеності, мотивації та бар'єрів залучення студентської молоді до**

оздоровчо-рекреаційної рухової активності в умовах ЗВО» представлено дані констатувального педагогічного експерименту, які дозволяють повною мірою охарактеризувати якість життя та задоволеність студентів від організації оздоровчо-рекреаційних занять, визначення характерних особливостей рухової активності здобувачів вищої освіти та особливості формування мотивації до занять в них, представити аналіз показників фізичної підготовленості з урахуванням статевих відмінностей.

За результатами досліджень встановлені мотиваційні стимули у студенток вищі ніж у студентів до відвідування спортивного клубу ЗВО, що впливає також на рівень задоволеності життям. Окремого значення набуває мінімізація впливу індивідуальних обмежувальних чинників, насамперед браку часу та фінансових можливостей, через упровадження гнучких форм організації занять і підтримання їх економічної доступності.

Аналіз результатів факторного аналізу дозволив виявити значущі фактори компонентів якості життя здобувачів вищої освіти для удосконалення оздоровчо-рекреаційних програм, які суттєво впливають на формування їхнього здорового способу життя.

Визначено певні гендерні особливості взаємозв'язку між руховими якостями та показниками якості життя. Зокрема, швидкісно-силові якості мали більш виражене значення для фізичного компонента якості життя у дівчат, тоді як силові якості демонстрували слабкий зв'язок лише серед юнаків.

У четвертому розділі **«Проектування та оцінка результативності технології залучення студентів до оздоровчо-рекреаційної рухової активності в умовах спортивного клубу ЗВО»** дисертантом розроблені концептуальні засади та структура технології залучення студентів до оздоровчо-рекреаційної рухової активності в умовах спортивного клубу у закладі вищої освіти. Було визначено організаційно-методичні умови реалізації технології та їх структурні компоненти залучення студентської молоді до оздоровчо-рекреаційної рухової активності, які формують цілісну

систему педагогічних та організаційних заходів в умовах спортивного клубу ЗВО.

На основі отриманих даних розроблено моделі прогнозування фізичного та психічного благополуччя здобувачів вищої освіти з урахуванням рівня їхньої задоволеності життям, фізкультурно-оздоровчими послугами та руховою активністю. Це дозволило ідентифікувати ключові чинники, що найбільшою мірою впливають на показники благополуччя здобувачів вищої освіти у процесі залучення до оздоровчо-рекреаційної рухової активності.

У п'ятому розділі **«Аналіз та узагальнення результатів дослідження»** систематизовано результати наукових напрацювань інших авторів і дані власних наукових досліджень, що виступило основою формулювання ключових положень дослідження, визначення дискусійних питань та основних результатів дисертаційної роботи, їхньої наукової та практичної значущості.

Загальні висновки в основному відповідають завданням дисертаційного дослідження. В цілому, зміст дисертації свідчить про достатній рівень підготовленості дисертанта, володіння методикою дослідження, творчий підхід до обраної проблеми, що й дозволило йому обґрунтувати наукову розробку теми та розв'язати основні дослідницькі завдання.

У дисертаційній роботі Степанюка В. В. зібрано достатній цифровий матеріал, який представлено у таблицях і рисунках, що свідчить про вміння автора не тільки аналізувати отримані дані, але й використовувати його у практичній роботі.

Достовірність висновків, сформульованих в дисертації базується на достатній кількості матеріалу, адекватних та інформативних методах дослідження.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій здобувача в опублікованих працях. Основні наукові положення дисертації опубліковані в наукових журналах та представлено в тезах на науково-

практичних конференціях різного рівня. В опублікованих наукових роботах зі співавторами дисертант брав безпосередню участь у формуванні напряму дослідження, аналізі науково-методичної літератури за темою дослідження, організації і проведенні експериментальних досліджень, аналізі та інтерпретації отриманих даних, формулюванні висновків. Наукові результати дисертації висвітлені в 15 наукових публікаціях: 8 статей у наукових виданнях з переліку наукових фахових видань України, 1 стаття у періодичному науковому виданні України, проіндексованому в базі даних Scopus (Q3), 1 стаття у періодичному науковому виданні Румунії, проіндексованому в базі даних Scopus (Q4); 5 публікацій апробаційного характеру.

Стиль та мова дисертації. Дисертаційна робота оформлена згідно з вимогами МОН України. Текст викладений українською мовою в логічній послідовності, побудова дисертації традиційна. В огляді літературних джерел проведений глибокий, всебічний аналіз робіт вітчизняних і зарубіжних авторів. Кожний розділ власних досліджень закінчується логічно сформульованими висновками з викладенням своєї думки щодо отриманих результатів дисертанта, що дозволяє оцінити повноту висвітлення матеріалу.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації. У цілому, зміст і оформлення дисертаційної роботи Степанюка Вадима Володимировича не викликають суттєвих зауважень.

Разом із тим у порядку дискусії варто отримати відповіді на такі запитання:

1. Необхідно чіткіше диференціювати розроблену «технологію» від традиційних «методик» або «програм» фізичного виховання. Потребує додаткового пояснення, які саме ознаки (алгоритмічність, відтворюваність, гарантованість результату) дозволяють класифікувати запропонований підхід саме як технологію.

2. У роботі ідентифіковано фактор «безпеки» як системоутворюючий предиктор якості життя. Проте, на нашу думку, в самій технології бракує

деталізації практичних алгоритмів дій під час повітряних тривог або інших загроз безпосередньо під час рекреаційних занять.

3. Деякі прогностичні моделі та графіки взаємозв'язків є досить складними для сприйняття (наприклад, архітектура нейронної мережі), що потребує додаткових текстових пояснень для спрощення інтерпретації результатів практиками.

Втім, зазначені зауваження та дискусійні положення є свідченням складності та багатоаспектності обраної проблематики дослідження, вони не мають принципового характеру і не знижують достатньо високої якості та глибини дисертаційної роботи, її теоретичної та практичної значущості.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.
Дисертаційна робота Степанюка Вадима Володимировича «Технологія залучення студентської молоді до оздоровчо-рекреаційної рухової активності в умовах спортивного клубу закладу вищої освіти» є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну, практичну та теоретичну значущість, відповідає вимогам МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019 р.) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, зі змінами), а її автор Степанюк Вадим Володимирович заслуговує присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Рецензент:

проректор з науково-педагогічної роботи
Національного університету фізичного виховання і спорту України,
к. фіз. вих., професор

В'ячеслав СЕМЕНЕНКО